

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра технологій корекційної та інклюзивної освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ІЗ
КОМПЛЕКСНИМИ ПОРУШЕННЯМИ,
СИНДРОМОМ ДАУНА ТА РДА**

підготовки здобувачів ступеня вищої освіти

магістр

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 016 Спеціальна освіта

(шифр і назва спеціальності)

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ТЕХНОЛОГІЙ КОРЕКЦІЙНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Іваненко А.С. – асистент кафедри технологій корекційної та інклюзивної
освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дмитрієва І.В. – док. пед. наук, проф., зав. каф. технологій корекційної та
інклюзивної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет».

Гриненко О.М. - канд. пед. наук, доц. каф. логопедії та спеціальної
психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“17” лютого 2016 р.

протокол № 2

Перший проректор _____ Набока О.Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Технологія навчання та виховання дітей із комплексними порушеннями, синдромом Дауна та РДА» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методичні основи корекційної роботи з дітьми зі складними вадами, синдромом Дауна та РДА в спеціальних закладах різних типів.

Міждисциплінарні зв'язки: вступ до спеціальності «Дефектологія», корекційна психопедагогіка (шкільна), спеціальна психологія, спеціальна психолого-педагогічна діагностика, корекційна робота в спеціальних шкільних та дошкільних закладах.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Загальні питання проблеми комплексних (складних) порушень, синдрому Дауна та РДА в розвитку дитячого віку
2. Методика корекційної роботи з дітьми зі складними порушеннями в спеціальних закладах різних типів
3. Методика корекційної роботи з дітьми з синдромом Дауна в спеціальних закладах різних типів
4. Методика корекційної роботи з дітьми з синдромом РДА (раннього дитячого аутизму) в спеціальних закладах різних типів

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Технологія навчання та виховання дітей із комплексними порушеннями, синдромом Дауна та РДА» є ознайомлення студентів із освітніми можливостями дітей із комплексними порушеннями, синдромом Дауна та РДА, з методами реалізації системи корекційно-педагогічної роботи з даної категорії дітей в умовах шкільних спеціальних освітніх установ.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Технологія навчання та виховання дітей із комплексними порушеннями, синдромом Дауна та РДА» є: розкриття певного об'єму науково-теоретичних і практичних відомостей, узагальнених результатів сучасних досліджень з проблеми складних порушень, синдромом Дауна та РДА озброєння студентів знаннями з організації педагогічної допомоги дітям цієї категорії.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- сутність тих або інших відхилень в розвитку дитини із комплексними порушеннями, синдромом Дауна та РДА;
- своєрідність психічного і фізичного розвитку дітей із складними порушеннями, синдромом Дауна та РДА, значення психолого-педагогічного та клінічного вивчення даної категорії дітей;
- методичні основи корекційної роботи, навчання і виховання в спеціалізованих закладах різних типів на основі здійснення диференційованого підходу до учнів в залежності від структури дефекту, характеру патології .

спеціальні:

- визначати шляхи, засоби та педагогічні умови, що можуть забезпечити корекцію фізичних або психічних недоліків, компенсацію діяльності порушених органів і формування особистості дитини зі складними дефектами, синдромом Дауна та РДА, в цілях її соціальної адаптації в суспільстві;
- використовувати необхідний мінімум консультативно-діагностичних, методичних знань і вмінь в процесі корекційно-педагогічної роботи з дітьми з комплексними порушеннями, синдромом Дауна та РДА.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Загальні питання проблеми комплексних (складних) порушень, синдрому Дауна та РДА в розвитку дитячого віку

Закономірності психічного розвитку дітей з комплексними порушеннями

Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій. Ідея складної ієрархічної структури аномального розвитку дітей (Л.С.Виготський). Загальні та специфічні закономірності аномального розвитку дітей (В.І. Лубовський). Розвиток поглядів на особливості психічного розвитку дітей з комплексними (складними) порушеннями. Роль провідних видів діяльності в психічному розвитку дітей (А.В. Запорожець). Актуальність педагогічної допомоги дітям із комплексними порушеннями в розвитку. Значення суміжних дисциплін для вивчення і поглибленого розуміння відхилень в розвитку при комплексному порушенні. Сучасне розуміння суті комплексного (складного) дефекту. Поняття про ускладнене і складне порушення розвитку. Розповсюдженість складних порушень. Етіологія комплексних (складних) порушень. Поняття "Комплексний (складний) дефект". Загальні клінічні та генетичні особливості складних порушень. Проблема диференціальної діагностики дітей з комплексними дефектами розвитку.

Особливості дітей з синдромом Дауна

Історія вивчення синдрому Дауна . Характерні ознаки синдрому Дауна. Причини синдрому Дауна. Ознаки та симптоми синдрому Дауна в пренатальний період. Ознаки та симптоми синдрому Дауна у новонародженого. Діагностика дітей з синдромом Дауна. Імовірні патології розвитку при синдромі Дауна.

Розлади аутичного спектра як особливий спосіб існування особистості

Розлади аутичного спектра як особливий спосіб існування особистості. Шляхи розвитку дітей з розладами аутичного спектра. Концептуальні засади оптимального розвитку дітей з аутизмом. Система раннього втручання для дітей з розладами аутичного спектра. Визначення та епідеміологія аутизму. Класифікація аутизму. Психолого-медико-педагогічні особливості дітей з аутизмом.

Змістовий модуль 2.

Методика корекційної роботи з дітьми зі складними порушеннями в спеціальних закладах різних типів

Основні напрямки навчання дітей зі складними порушеннями розвитку

Основні групи дітей зі сполученими порушеннями та значення їх психолого-педагогічного вивчення. Сучасні підходи до класифікації дітей зі складними порушеннями розвитку. Задачі розвитку дитини зі складним дефектом. Психолого-педагогічні основи розвитку та освіти осіб зі складним дефектом. Сліпоглухі діти як особлива категорія аномальних дітей. Диференціальна характеристика психічного розвитку окремих груп сліпоглухих дітей. Корекційно-педагогічна робота з дітьми при глибоких ураженнях зору і слуху. Основні напрямки навчання сліпоглухонімих дітей: а) добукварний; б) букварний; в) післябукварний. Формування базових компонентів читацької діяльності у дітей з глибокими порушеннями зору та слуху.

Психолого-педагогічні та методичні основи корекційної роботи з розумово відсталими сліпими та слабозорими дітьми

Класифікація порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору і інтелекту. Наслідкові форми дефекту інтелекту та зору.

Основні питання відбору розумово відсталих дітей з порушеннями зору в спеціальні заклади. Особливості корекційної роботи з дітьми, що мають порушення зору і інтелекту (Л.С.Вавіна, І.С. Моргуліс, Е.П. Синьова, Л.І.Солнцева, В.А. Феоктістова). Реалізація принципу диференційованого підходу до учнів в процесі навчання розумово відсталих сліпих та слабозорих дітей.

Методика корекційної роботи з розумово відсталими глухими та слабочуючими

Класифікація порушень, причини, значення ранньої діагностики стану слухової функції дитини. Клініко-психолого-педагогічне вивчення розумово відсталих слабочуючих учнів. Специфічні особливості психічного розвитку дітей з зниженим слухом і інтелектом. Проблеми компенсації дефекту. Специфіка учбового процесу дітей з порушеним слухом і зниженим інтелектом.

Методика корекційної роботи з дітьми з порушеннями інтелекту і опорно-рухового апарату

Класифікація порушень. Психолого-педагогічні особливості дітей, що мають інтелектуальні порушення і ДЦП. Проблеми диференціальної діагностики розумово відсталих дітей з ДЦП. Корекційна робота з дітьми з порушеннями інтелекту і опорно-рухового апарату (корекція рухового розвитку, корекція мовленнєвих порушень, корекція психічних порушень). Методичні основи навчання і виховання дітей з сполученими порушеннями. Взаємозв'язок лікувально-педагогічної та корекційно-педагогічної роботи в спеціалізованих закладах.

Змістовий модуль 3.

Методика корекційної роботи з дітьми з синдромом Дауна в спеціальних закладах різних типів

Особливості розвитку дитини з синдромом Дауна

Розвиток особистості при синдромі Дауна. Пізнавальна сфера дитини з синдромом Дауна. Розвиток мовлення. Розвиток емоційної сфери.

Особливості ігрової діяльності.

Можливості розвитку і навчання дітей з синдромом Дауна

Рання допомога. Методика формування основних рухових навичок (ОРН). Методика. Навчання дітей з синдромом Дауна за методиками «Крок за кроком» («Step by step»), «Маленькі сходинки», соціально-психологічна модель Портаж (Portage), розвиток мови і навчання читання Ромена Августа, система «Нумікон», іпотерапія, лекотека. Дошкільне навчання дітей з синдромом Дауна. Підготовка дітей з синдромом Дауна до школи. Формування елементарних математичних уявлень. Навчання читанню. Формування графомоторних навичок. Заняття образотворчої діяльністю. Логоритміка. Шкільне навчання дітей з синдромом Дауна. Пізнавальний розвиток. Соціально-емоційний розвиток. Мовленевий розвиток. Моторний розвиток. Соціалізація дітей з синдромом Дауна.

Змістовий модуль 4.

Методика корекційної роботи з дітьми з синдромом РДА (раннього дитячого аутизму) в спеціальних закладах різних типів

Організація психолого-педагогічного медико-соціального супроводу розвитку дитини з аутизмом

Основні етапи процесу супроводу дитини з синдромом РДА (Л. М. Шпіціна). Складові ефективного супроводу дітей з синдромом РДА. Основні напрямки організаційно-методичного забезпечення освітньої та корекційної роботи з аутичними дітьми. Основні сфери діяльності фахівців супроводу.

Організація діагностичної роботи в системі психолого-педагогічного медико-соціального супроводу розвитку дитини з аутизмом

Орієнтовний етап діагностичного дослідження дитини з синдромом РДА (задачі, методи, результат). Етап поглибленої діагностики та визначення зони найближчого розвитку дитини з синдромом РДА (задачі, методи, результат). Етап динамічної діагностики дитини з синдромом РДА (задачі, методи, результат). Етап катамнестического дослідження дитини з синдромом РДА (задачі, методи, результат). Диференціальна діагностика.

Навчання дітей з аутичними розладами

Підготовка до здійснення психолого-педагогічного супроводу дитини з синдромом РДА. Складання індивідуальної програми розвитку дитини та впровадження її в життєдіяльність дитини з аутизмом. Адаптація та модифікація освітнього процесу для дітей з аутизмом. Особливі освітні потреби дітей з аутичними розладами. Умови навчання дітей з РДА. Адаптація програмного матеріалу. Структура уроку. Введення правил поведінки на уроці. Адаптація навчального матеріалу. Навчання самостійної роботи. Підбір оптимальних способів і термінів представлення результатів. Якісний підхід при оцінюванні результатів. Діяльність фахівців супроводу – педагога, психолога, логопеда.

3. Рекомендована література

1. Азарський Ш.М. Дитячий церебральний параліч, надбана слаборозумовість та педагогічна запущеність (соціально-реабілітаційні аспекти для профільних хворих у суспільстві) / Ш.М. Азарський, О.О. Азарська. – Хмельницький: Поділля, 2002. – 160 с.
2. Акимущкина В.М. Учебно-методические материалы по тифлологии / В.М. Акимущкина, И.С. Моргулис. – К., 1990. – 237 с.
3. Аппе Фр. Введение в психологическую теорию аутизма / Фр. Аппе. – М.: Теревинф, 2006. – 216 с.
4. Аршатская О.С. Психологическая помощь ребенку раннего возраста с тенденцией формирования детского аутизма: совместная работа

- специалистов и родителей / О.С. Аршатская // Альманах ИКП РАО. – 2003. – № 2. – С. 35–42.
5. Булкина Т.В. В объятиях ласкового «дауна»: о детях с синдромом Дауна / Т.В. Булкина. – М., 1998., – 145 с.
 6. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. – Т. 5. Основы дефектологии / Л. С. Выготский. М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
 7. Гайдукевич С.Е. Средовой подход в инклюзивном образовании / С.Е. Гайдукевич // Инклюзивное образование: состояние, проблемы, перспективы. — Минск: Четыре четверти, 2007. – с. 34.
 8. Гончарова Е.П. Формирование базовых компонентов читательской деятельности у детей с глубокими нарушениями зрения и слуха / Е.П. Гончарова // Дефектология. - 1995.- № 4. – 115 с.
 9. Дети с нарушениями развития: Хрестоматия / Сост. В.М. Астапов. — М., 1995. – 241 с.
 10. Доскин В.А. Основные направления реабилитации детей с синдромом Дауна / В.А. Доскин // Российский педиатрический журнал. – 2001. – № 3. – С. 35-37.
 11. Жигорева М.В. Дети с комплексными нарушениями в развитии: педагогическая помощь: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / М.В. Жигорева. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 311 с.
 12. Жиянова П.Л. Социальная адаптация детей раннего возраста с синдромом Дауна. Методическое пособие. / П.Л. Жиянова. – М.: «Даунсайд Ап», 2002. – 197 с.
 13. Засенко В.В. До проблеми особистісного підходу у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку / В. В. Засенко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти колекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб.: Вип. 8. / [ред. : В. І. Бондаря, В. В. Засенка]. – К. : Наук. світ, 2006. – С. 85–88.
 14. Збірник державних стандартів соціальних послуг з реабілітації/абілітації інвалідів, дітей-інвалідів та осіб з розумовою відсталістю. – К. : ВГО

- «Коаліція захисту прав осіб з інтелектуальною недостатністю». – 2009. – 49 с.
[Електроний ресурс]. Режим доступу : [www.inteldisability-coalition.kiev.ua / publikacii / standards.doc](http://www.inteldisability-coalition.kiev.ua/publikacii/standards.doc)].
15. Земцова М.И. Пути компенсации слепоты / М.И. Земцова. - М., 1996. – 217 с.
16. Зимина Л.Б. Солнечные дети с синдромом Дауна / Л.Б. Зимина. – М.: Эксмо, 2010. – 176 с.
17. Ипполитова М.В. Характеристика состава учащихся школ-интернатов для детей с последствиями полиомиелита и церебральными параличами / М.В. Ипполитова // Дефектология. – 1980. - № 5. – С. 46-50.
18. Ипполитова М.В. Воспитание детей с церебральным параличом в семье / М.В. Ипполитова, Р.Д. Бабенкова, Е.М. Мастюкова. – М., 1993. – 346 с.
19. Карвасарская И.Б. В стороне. Из опыта работы с аутичными детьми / И.Б. Карвасарская. – М. : Теревинф, 2003 – 70 с.
20. Книга для учителя школы слабослышащих / Под ред. К.В. Комаровой, К.Г. Коровиной, П.И. Тиграновой. — Краснодар, 1998. – 276 с.
21. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / Наук. кер. та заг. ред. Т.В. Скрипник. – К. 2013. – 235 с.
22. Комплексное развитие детей с синдромом Дауна: групповые и индивидуальные занятия. Методическое пособие. – М.: Благотворительный фонд «Даунсайд Ап» при участии Гуманитарного центра «Монолит», 2004. – 264 с.
23. Коэн Ш. Жизнь с аутизмом / Ш. Коэн. – М. : Институт общегуманитарных Исследований, 2008. – 240 с.
24. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей / В.В. Лебединский. — М., 1989. – 197 с.
25. Левченко И.Ю. Технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата / И.Ю. Левченко, О.Г. Приходько. — М., 2001. – 358 с.
26. Липа В.А. Основы коррекционной педагогіки / В.А. Липа. — Славянск, 2002. – 386 с.

27. Лукашева И.Д. Наследственные формы сложного дефекта интеллекта и зрения / И.Д. Лукашева // Дефектология. - 1986. - № 1. — С. 21-26.
28. Марценковський І.А. Вимоги до програмно-цільового обслуговування дітей з розладами зі спектра аутизму: методичні рекомендації / Марценковський І.А., Бікшаєва Я.Б., Ткачова О.В. – К., 2009. – 46 с.
29. Мещеряков А.И. Слепоглухонемые дети / А.И. Мещеряков. — М., 1974. – 293 с.
30. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / О.Б. Нагорна. – Рівне, 2012. – 99 с.
31. Никольская О.С. Аутизм: возрастные особенности и психологическая помощь / О.С. Никольская, Е.Р. Баенская, М.М. Либлинг. – М. : Полиграф сервис, 2003. – 232 с.
32. Основи правового захисту дітей-інвалідів. – Луцьк : «Вісник і К», 2003. – 172 с.
33. Особенности психофизического развития учащихся специальных школ для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата/ Под ред. Г.А. Власовой. - М., 1985. – 329 с.
34. Особый ребенок. Исследования и опыт помощи. Вып. 5: науч.-практ. сб. – М. : Теревинф, 2006. – 206 с.
35. Скрипник Т.В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям): науково-методичний посібник / Т.В. Скрипник. – К., 2013. – 60 с.
36. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму / Т.В. Скрипник. – К. : Видавництво “Фенікс”, 2010.– 388 с.
37. Солнцева Л.И. Тифлопсихология детства / Л. И. Солнцева. — М., 2002. – 267 с.
38. Методики обучения ребенка с синдромом Дауна. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://http://masiki.net/children-special/Metodiki-obucheniya-rebenka-s-sindromom-Dauna>

- 39.Сидром Дауна. Причини, симптоми и признаки, диагностика патологии, уход за больным. [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://http://www.polimed.com/articles-sidrom-dauna-prichiny-simptomy-i-priznaki-diagnost.html>
- 40.Інститут спеціальної педагогіки НАПН України [Електронний ресурс] – режим доступа: <http://ispukr.org.ua/>
- 41.Специальная педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений/ Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Издат. центр «Академия», 2000. – 311 с.
- 42.Patterson, J.M. (1991). A family systems perspective for working with youth with disability. *Pediatrician*, 18. P. 129-141.
- 43.Shopler E., Reichler R., Parents as cotherapists in the treatment of psychotic children // *Journal of Autism*, 1971. – V.1. – P.87-102.
- 44.Social and communication development in autism spectrum disorders: early identification, diagnosis and intervention / edited by Tony Charman, Wendy Stone. – The Guilford Press: New York, (2006). – 348 p.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання – іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання

1. Поточний контроль
2. Перевірка конспектів, творчих завдань
3. Обговорення матеріалів рефератів під час практичних занять
4. Іспит